

M. W. Malewskaja, K REKONSTRUKCJI MAJOLIKOWEGO POŁA NIŻNIEJ CERKWI W GRODNO, [w:] KULTURA DRIEWNIEJ RUSI, Moskwa 1966, s. 146—151.

Autorka w swoim artykule podaje rekonstrukcję ceramicznej posadzki odkrytej w Dolnej Cerkwi w Grodnie. Posadzka ta została odsłonięta w czasie badań wykopaliskowych wewnątrz cerkwi przez N. N. Woronina i przez niego dokładnie opisana.

Posadzka w Grodnie została wykonana z ceramicznych płytek krytych polewą w kolorach: żółtym, zielonym i brązowym. Większa część posadzki ma układ szachownicowy, złożony z płytek kwadratowych. Zdaniem autorki w odróżnieniu od innych posadzek odkryta w Grodnie wyróżnia się tym, że płytki jednego ko-

loru są ułożone ukośnie (pod kątem 45 stopni) w stosunku do osi cerkwi. Ponadto zastosowano w niej płytki różnych wymiarów: duże (17 × 17 cm), średnie (13 × 13 cm) i małe (11 × 11 cm lub 10,5 × 10,5 cm). Duże płytki zostały ułożone we wschodniej poprzecznej nawie oraz między wschodnią parą filarów. Średnie zalegają w pobliżu ołtarza, w prezbiterium i w środkowej części północnej i południowej nawy. Małe płytki wypełniają przestrzeń między zachodnimi filarami i oddzielają centralną kompozycję od ceglanej posadzki znajdującej się w zachodniej części cerkwi. Centralna kompozycja posadzki znajduje się pod kopułą. Układ płytek przedstawia przecinające się wstęgi plecionki i powstałe przez to 3 kwadraty w środku kompozycji oraz 6 prostokątów. Cztery narożne prostokątne pola wypełnia motyw szachownicowy ułożony z małych płytek. W pola kwadratowe i w dwa pola prostokątne wpisano koła, których wnętrze wypełnione jest płytkami różnego kształtu w układzie przedstawiającym krzyż. Cała kompozycja nie znajduje się dokładnie na środku cerkwi, lecz jest przesunięta w kierunku wschodnim i południowym. N. N. Woronin datuje posadzkę na pierwszą ćwierć XII wieku.

W dalszej części artykułu autorka zajmuje się wyszukaniem analogii dla posadzki w Grodnie. Wymienia miejscowości, w których znaleziono podobne płytki w warstwach kulturowych lub w układzie pierwotnym, a pochodzące z różnych lat, od X do XII wieku. Stwierdza przy tym, że najlepiej zachowała się posadzka w Grodnie i że najbliższą analogią do niej jest podobna, odkryta w katedrze gnieźnieńskiej. Z posadzką gnieźnieńską widzi związki między następującymi poszczególnymi elementami: układ szachownicowy płytek w pewnych partiach kościoła, plecionka oraz koła wpisane w elementy kwadratowe. Opierając się na analogiach obu posadzek autorka stara się podtrzymać pogląd, że zastosowanie ceramicznej posadzki powstało pod wpływem prądów kulturowych z Bizancjum, które do Polski przeszły za pośrednictwem Rusi.

Autorka jednakże mylnie podaje informacje o posadzce gnieźnieńskiej, umieszczając fragment z plecionką i dwoma koncentrycznymi kołami w nawie głównej, podczas gdy ta część kompozycji została odkryta w nawie bocznej, południowej. W przypisach pominęła nazwiska autorów sprawozdania z wykopalisk w katedrze gnieźnieńskiej, podając tylko „Sprawozdania Archeologiczne”, t. XIV. Ponadto należy podkreślić, że choć występują liczne podobieństwa poszczególnych elementów między posadzką gnieźnieńską i odkrytą w Grodnie, to dzieli je duża rozpiętość czasowa, gdyż posadzka w Gnieźnie pochodzi z pierwszej połowy XI wieku.

Izabela Sikorska